

Dialekty czarnogórskie istnieją od wieków jako produkt ducha Czarnogórców i jako takie są integralną częścią historycznego toku kultury i tradycji Czarnogóry. Ponieważ dotychczas nie pracowano konkretnie nad tym, aby włączyć dialekty czarnogórskie do części chronionego dziedzictwa kulturowego, kwestia ta jest rozważana w niniejszej dysertacji. Ze względu na złożoność perspektywy społeczno-historycznej oraz dzisiejsze uwarunkowania socjolingwistyczne warunkujące opracowanie tego tematu - struktura rozprawy, czy to teoretyczna, czy oparta na konkretnych sytuacjach, zawiera następujące aspekty: a) aspekt językowy w badaniach montenegrystycznych; przede wszystkim dialektologiczny, ale wraz z nim rozumienie relacji dialekt - norma/norma językowa; b) aspekt kulturowy i miejsce w nim warstwy dialektalnej jako niematerialnego dobra kultury; c) aspekt edukacyjny wraz z analizą programów i podręczników do nauki języka czarnogórskiego dla szkół podstawowych i średnich; d) ramy prawne lub legislacyjne dotyczące niematerialnego dziedzictwa kulturowego. Długo panująca ideologia języka standardowego w XX i części XXI wieku, stworzona w Belgradzie i Nowym Sadzie, na czarnogórskim obszarze językowym miała także daleko idące negatywne skutki kulturowe, gdyż podkreślała wszystkie charakterystyczne ogólne cechy języka czarnogórskiego jako regionalizmu. W trosce o jak najbardziej wiarygodne wyniki w pracy uwzględniono badanie ocen wartościujących czarnogórskich studentów, a na podstawie odpowiedzi uzyskanych za pomocą kwestionariusza ankiety monitorujemy, w jaki sposób widoczne są ślady tradycjonalistycznego rozumienia języka minionych systemów w ich postawach i jak dalece nadal obecne są produkty idealizacji języka standardowego jako modelu dla językoznawstwa, ich regularność, pomimo faktu iż zarówno programy, jak i podręczniki przeszły fazę fundamentalnej reformy. Wszystkie dotychczasowe wyniki badań montenegrystycznych – co podkreśliliśmy w tej dysertacji – udowodniły, że istnieje filologiczna, czyli naukowa podstawa do realizacji rejestracji dialektów czarnogórskich w rejestrze niematerialnych dóbr kultury.